

БЮЛЕТИН

Решения на ЕСПЧ

по дела срещу

България

Брой 13
юли – септември 2016 г.

Съставител: Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека“, Министерство на правосъдието

Интернет страница: <http://humanrights.bg/>

Съдържание¹:

„Тодоров срещу България“ жалба № 19552/05	3
„Маринова и други срещу България“ жалби № 33502/07, 30599/10, 8241/11 и 61863/11.....	4
„Здравко Станев срещу България (№ 2)“ жалба № 18312/08	8
„Е.С. срещу Румъния и България“ жалба № 60281/11	11
„Димитрови срещу България“ жалба № 12655/09	14
„Шахънов и Полфрийман срещу България“ жалби № 35365/12 и № 69125/12.....	15
„Кулински и Събев срещу България“ жалба № 63849/09	18
„Миряна Петрова срещу България“ жалба № 57148/08	20
„Томов и Николова срещу България“ жалба № 50506/09	22

¹ Решенията на камера по същество стават окончателни при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията:

а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камера; или

б) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камера; или

с) когато съставът на голямата камера отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно член 43.

Решенията по допустимост са окончателни.

➤ „Тодоров срещу България“

жалба № 19552/05

Решение от 12.07.2016 г.²

Няма нарушение чл. 6 §§ 1 и 3 с) от Конвенцията

Задължението на подсъдимия да плати разходите за служебна защита не е несъвместимо с член 6 §§ 1 и 3 с) от Конвенцията – т.е. освобождаването е валидно само докато подсъдими (лицето) не разполага със средства за адвокат. Съдът намира, че няма нарушение на Конвенцията.

Фактите и оплакванията

През 2001 г. жалбоподателят бил обвинен в убийство на неговата дъщеря. В производството пред първоинстанционния съд г-н Тодоров обяснил, че няма възможност да наеме адвокат и поискал да му бъде назначена служебна защита. Съдът удовлетворил молбата на жалбоподателя и му назначил служебен защитник, който представлявал жалбоподателя пред всички съдебни инстанции. СГС отпуснал на служебния защитник 1 050 лв. за предоставената на жалбоподателя правна помощ по време на разглеждането на делото на първата инстанция. С присъда от 16 юни 2003 г. жалбоподателят е признат за виновен за убийството и оправдан по останалите обвинения. Жалбоподателят е осъден на доживотен затвор и плащане на обезщетение за вреди. Той е осъден да заплати също и 4 750 лв. за съдебните разноски.

Софийският апелативен съд потвърдил присъдата. Въззивният съд осъдил жалбоподателя да възстанови 400 лв. за съдебните разноски, платени за адвокатски хонорар на служебния му защитник.

Последвало и касационно производство. Жалбоподателят бил осъден да заплати на касационната инстанция сумата от 100 лв. за хонорара на служебния защитник пред тази инстанция.

На 20 март 2005 г. СГС издал изпълнителен лист срещу жалбоподателя за сумите, които е осъден да плати съгласно изхода от наказателното производство, включително сумата от 5 250 лв. за съдебните разноски. Хонорарите на служебния защитник също са включени в тази сума. Към 11 ноември 2011 г. паричното задължение на жалбоподателя все още не е било платено.

Позовавайки се на член 6 от Конвенцията (право на справедлив съдебен процес), жалбоподателят се оплаква, че е осъден да заплати адвокатското възнаграждение на назначения му служебен защитник.

² <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164660>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/15043> –превод на български език

Правото ЕСПЧ припомня, че по делото „Огнян Асенов срещу България“ (жалба № 38157/04, §§ 16-28, решение от 17 февруари 2011 г.), което се отнася до сходни обстоятелства, вече е разгледал въпроса за определянето в тежест на осъденото в наказателно производство лице да заплати възнаграждението за служебно назначения защитник и е приел, че това не е в нарушение на член 6 §§ 1 и 3 с) от Конвенцията.

По делото „Огнян Асенов срещу България“ ЕСПЧ достига до заключението, че няма нарушение на Конвенцията, вземайки предвид следните обстоятелства: 1) няма индикации, че възможността ако бъде признат за виновен, да бъде задължен да заплати разносните по служебната му защита, се е отразило възпиращо на жалбоподателя да поиска такава защита; 2) делото не съдържа данни, че държавата е предприела стъпки за заплащането на разносните за адвокатско възнаграждение, освен издаването на изпълнителен лист, а самото издаване на изпълнителен лист не може да се приравнява с фактическото изпълнение на съдебното решение; 3) делото не съдържа повече данни, че жалбоподателят е заплатил дори и част от въпросната сума; 4) българското право определя няколко вида имущество на длъжника, което не подлежи на изземване, като това гарантира, че същият не би бил осъден да заплаща каквато и да е сума, ако не разполага със средствата за това; 5) жалбоподателят не предоставя информация за финансовото си състояние, въз основа на която Съдът да направи заключение за неговата неплатежоспособност.

Всички тези обстоятелства са налични и в настоящия случай, поради което ЕСПЧ намира, че не е налице нарушение на член 6 §§ 1 и 3 с) от Конвенцията.

➤ „Маринова и други срещу България“

жалби № 33502/07, 30599/10, 8241/11 и 61863/11

Решение от 12.07.2016 г.³

³ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164668>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/15035> – превод на български език

Нарушения на член 10 от Конвенцията

Делото се отнася до осъждането и наказването на жалбоподателите за клевета след подаването от тях на оплаквания срещу длъжностни лица. Съдът приема, че намесата в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване на мнение не е била „необходима в едно демократично общество“, поради което е налице нарушение на член 10 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

Делото е образувано по четири жалби, подадени от петима български граждани. Първата жалба е подадена от г-жа Маринова. През юли 2006 г. срещу нея е образувано частно наказателно производство по тѣжба, подадена от учителката на сина ѝ. Повод за тѣжбата били няколко оплаквания срещу учителката, които г-жа Маринова подала до Агенцията за закрила на детето, директора на училището и полицията.

На 29 ноември 2006 г. Районен съд – гр. Тервел. намира г-жа Маринова за виновна за клевета срещу длъжностно лице съгласно чл. 147 и чл. 148, ал. 1, т. 3 и ал. 2 от НК. Съдът заменя наказателната отговорност на г-жа Маринова с административно наказание глоба от 500 лв. Предявеният срещу нея иск за вреди е уважен частично в размер на 1000 лв. плюс лихва. Съдът също нарежда г-жа Маринова да заплати съдебните разноски на учителката в размер на 164 лв., както и част от съдебната такса, платена от учителката, в размер на 40 лв. След като разглежда констатациите на Агенция за закрила на детето и органите на прокуратурата във връзка с жалбите на г-жа Маринова, съдът заключава, че твърденията ѝ за малтретиране на нейния син и отнемане на телефона на детето, първото от които става известно на директора на училището и на педагогически съветник в училището, са неверни и следователно клеветнически. Съдът приема също, че г-жа Маринова е действала с пряк умисъл. Въззивният съд потвърждава присъдата.

Втората жалба е подадена от г-н Златанов. През юли 2008 г. той е спрян от двама пътни полицаи. Един от тях записва, че г-н Златанов не се е съобразил със знак „стоп“. Жалбоподателят възразява като отбелязва в протокола, че полицаят е отказал да се представи, миришел на алкохол и се олюлявал. В писмените обяснения, които подава в РПУ Шабла, г-н Златанов повтаря твърденията си и казва, че полицаят се е държал агресивно. Твърденията на жалбоподателя стават основание за вътрешно разследване, което оневинява полиция.

През декември 2008 г. полицаят инициира частно наказателно производство срещу г-н Златанов. Той претендира 5000 лв. като обезщетение за неимуществени вреди. С решение от 6 март 2009 г. Районен съд – гр. Каварна намира г-н Златанов за виновен за клевета срещу длъжностно лице. Съдът заменя наказателната му отговорност с административна глоба от 500 лева. Съдът частично уважава иска на

полицая за обезщетение за вреди, като осъжда г-н Златанов да му плати 1500 лв. плюс лихва. Г-н Златанов е осъден да плати и 60 лв. за съдебни такси. Съдът разглежда подробно резултатите от вътрешното разследване и заключава, че твърденията на жалбоподателя не отговарят на истината.

С окончателно решение от 20 ноември 2009 г. Окръжен съд – гр. Добрич потвърждава присъдата. Въззивният съд намира, че жалбоподателят е действал с пряк умисъл да дискредитира полицейския служител. Съдът осъжда г-н Златанов да плати разходите на полицейския служител за въззивното производство в размер на 512 лв.

Третата жалба е подадена от г-н Финдулов. На 12 юли 2009 при управление на камиона си жалбоподателят е спрял от двама пътни полицаи. Един от тях, по негови твърдения, му поискал подкуп. Жалбоподателят информирал дежурния полицаи за инцидента. Г-н Финдулов подал жалби до Инспектората на МВР, до Омбудсмана на Република България и до Министъра на вътрешните работи. През август 2009 г. Регионална дирекция на МВР в Бургас отговаря на г-н Финдулов, че жалбата му е неоснователна.

На неустановена дата през 2009 г. полицаят инициира частно наказателно производство срещу него. Той претендира 10 000 лв. обезщетение за неимуществени вреди.

С присъда от 11 май 2010 г. Районен съд – гр. Бургас намира г-н Финдулов за виновен за клевета срещу длъжностно лице. Съдът го осъжда на глоба в размер на 5 000 лв. и обществено порицание, както и да плати на полицейския служител обезщетение за вреди в размер на 3 000 лв. Г-н Финдулов е осъден да плати и 120 лв. за съдебни такси. Съдът отбелязва, че в оплакванията си жалбоподателят не назовава полицейския служител, но намира, че той може бъде идентифициран от жалбите, в които се твърди, че той е поискал подкуп, като по този начин е бил обвинен в престъпление пред трети лица. Г-н Финдулов, който носи тежестта на доказване, не успява да докаже, че полицейският служител в действителност е поискал подкуп. Съдът допълва, че жалбоподателят е действал с пряк умисъл.

С окончателно решение от 14 юли 2010 г. Окръжен съд – гр. Бургас потвърждава присъдата и осъжда г-н Финдулов да заплати 250 лв. съдебни разноси.

Последната жалба е подадена от г-н и г-жа Дичеви. С присъда от 20 октомври 2010 г. Районен съд – гр. Ловеч намира г-н и г-жа Динчеви за виновни за клевета срещу длъжностни лица. Той осъжда всеки от тях на глоба от 2500 лв. и обществено порицание, както и да платят на всеки от частните тъжители обезщетение за вреди в размер на 400 лв. Присъдата е потвърдена от въззивния съд.

Всички жалбоподатели се оплакват, че са били признати за виновни за клевета след подадени от тях жалби срещу държавните служители, наложени са им наказания и са били осъдени да платят обезщетения на частните тъжители. ЕСПЧ намира, че тези оплаквания следва да бъдат разгледани по член 10 от Конвенцията (свобода на изразяването на мнение). Жалбоподателите повдигат оплаквания и за нарушения на член 6 § 1 и член 13 от Конвенцията.

Правото

ЕСПЧ решава да заличи от списъка на делата жалбата на г-н и г-жа Дичеви. Съдът посочва, че след отправената до тях покана не са представили становище в отговор на това на правителството, или претенции за справедливо обезщетение, не са поискали удължаване на срока и не са отговорили на последващото писмо на Секретариата. Това, заедно с факта, че Върховният касационен съд е уважил молбата за възобновяване на наказателното производство срещу тях, оправдавал ги е и е отхвърлил исквете за обезщетение за вреди на 7 март 2013 г., само три дни след като са поканени да представят своето становище, води до заключението, че те считат това за достатъчно обезщетение за своето оплакване и са загубили интерес от поддържане на жалбата си.

По отношение на останалите трима жалбоподателите, ЕСПЧ посочва, че е налице „намеса“ под формата на „наказание“ в правото им на свобода на изразяване на мнение. Намесата би била съвместима с член 10 само ако е „предвидена в закона“ и е „необходима в едно демократично общество“ за една от целите, изложени във втория параграф на същата разпоредба.

Във всеки от трите случая намесата има правно основание. Решенията срещу жалбоподателите могат да се считат като преследващи легитимна цел, а именно защита на репутацията на длъжностните лица. Според ЕСПЧ обаче намесите в правата на жалбоподателите не са били „необходими в едно демократично общество“ за постигането на тези цели. Съдът достига до този извод след като изследва дали намесата е пропорционална. Той разглежда естеството и точния начин на комуникиране на твърденията, контекста, в който те са направени, степента, в която засягат съответните длъжностни лица, както и тежестта на наказанията, наложени на жалбоподателите.

Оплакванията на жалбоподателите представляват твърдение за неправомерно поведение от страна на съответните служители при изпълнение на служебните им задължения. Тези твърдения са доста сериозни, но не са обидни или унижителни. Освен това границите на приемливата критика по отношение на длъжностни лица може при определени обстоятелства да бъдат по-широки, отколкото по отношение на физически лица. Възможността за подаване на жалби е заложена като основно право в чл. 45 от Конституцията на Република България, а самият факт, че оплакванията на жалбоподателите са довели до проверки, не може да се разглежда като неправомерно засягане на репутацията на длъжностните лица.

ЕСПЧ отбелязва също, че жалбоподателите не действат в професионално качество, при което биха имали специални „задължения и отговорности“ при упражняването на правото си на свобода на изразяване. Те нямат и специална връзка с обектите на своите твърдения, която да им налага например задължение за дискретност и лоялност. Съдът посочва, че гражданите трябва по принцип да са в състояние да подават жалби срещу длъжностни лица до техните йерархични началници без риск от наказателни санкции,

дори когато такива жалби представляват твърдения за престъпление и дори ако техните твърдения при разглеждане се окажат неоснователни.

Също така обсъжданите твърдения не са направени публично и тяхното отрицателно въздействие върху репутацията на длъжностните лица, ако има такова, остава доста ограничено. Въпреки това жалбоподателите е трябвало да понесат сериозни последствия за подадените от тях оплаквания.

С оглед изложеното ЕСПЧ приема, че е налице нарушение на член 10 от Конвенцията по отношение на всеки от тримата жалбоподатели.

Съдът приема, че не е необходимо да разглежда оплакванията по член 6 от Конвенцията във връзка със справедливостта на посочените наказателни производства, като се има предвид неговото заключение, че присъдите на жалбоподателите представляват нарушение на член 10 от Конвенцията.

Останалите оплаквания на жалбоподателите по член 13 и член 14 от Конвенцията са обявени от Съда за недопустими.

ЕСПЧ присъжда:

- на г-жа Маринова 4000 евро обезщетение за неимуществени вреди, както и 1632,62 евро за разходи и разноски;

- на г-н Златанов 1284 евро обезщетение за имуществени вреди, 3500 евро обезщетение за неимуществени вреди, както и 1736 евро за разходи и разноски;

- на г-н Финдулов 3500 евро обезщетение за неимуществени вреди, както и 196,90 евро за разходи и разноски.

По отношение на претенциите на г-жа Маринова и г-н Финдулов за имуществени вреди, изразяващи се в дължимите от тях глоби, обезщетения и присъдени разноски, ЕСПЧ посочва, че доколкото няма доказателства дали те са ги платили, не следва да им се присъжда тяхното възстановяване. Въпреки това те продължават да дължат различни суми като пряка последица от съдебни решения, за които е установено, че са в нарушение на техните права по член 10 от Конвенцията. Според ЕСПЧ най-подходящият начин за отстраняване на последиците от такова нарушение е възобновяване на производството, чийто изход е довел до него.

➤ **„Здравко Станев срещу България
(№ 2)“**
жалба № 18312/08

Решение от 12.07.2016 г.⁴

Нарушение на член 10 от Конвенцията

⁴ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164670>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/12916> – превод на български език

Делото е свързано с осъждането на г-н Станев за клевета по повод негово твърдение, че съдията, разглеждал наказателно производство срещу него, е търсел отмъщение и е използвал поста си за тази цел. ЕСПЧ заключава, че присъдата за клевета на жалбоподателя представлява несъразмерна намеса в правото му на свободно изразяване на мнение.

**Фактите и
оплакванията**

На 29 март 2006 г. Районен съд – гр. Казанлък осъдил жалбоподателя на две години лишаване от свобода за съзнателно използване на подправен документ и набеждаване в престъпно поведение на друго лице.

Във въззивната си жалба г-н Станев посочва, че съдията- докладчик е негов ученик, който търси отмъщение. В хода на производството пред Окръжен съд – гр. Стара Загора жалбоподателят казва *inter alia*, следното: „[Решението срещу мен] бе издадено от съдия, който ми е бивш ученик. Когато го попитах по какъв предмет съм му преподавал, той ми отговори, че предметът е бил „електрически материали“ и че съм му поставил средна оценка ... Смятам, че има основания за отвод на съдията-докладчик ... Имам лични взаимоотношения с [него]. Въпреки това, искането ми беше отхвърлено и съдбата ми бе оставена в ръцете на съда.“ Окръжният съд отменя присъдата и връща делото за ново разглеждане, позовавайки се на редица нарушения на процесуалните правила.

На 4 юни 2007 г. съдията-докладчик по наказателното дело срещу жалбоподателя подава тѣжба срещу него във връзка с описаните писмени и устни твърдения на г-н Станев. С решение от 14 декември 2007 г. Районен съд – гр. Стара Загора осъжда жалбоподателя за клевета срещу длъжностно лице (чл. 147 и чл. 148, ал. 1, т. 3 и ал. 2 от НК). На жалбоподателя е наложена глоба в размер на 5000 лв. и обществено порицание. Той е осъден да плати 150 лв. разноски по делото.

Г-н Станев обжалвал постановената присъда. В окончателно решение от 17 март 2008 г. Окръжен съд – гр. Стара Загора потвърждава присъдата на жалбоподателя по отношение на първото твърдение. Според съда то се равнява на обвинение, че съдията търси отмъщение и е използвал поста си за тази цел, поставя под съмнение неговия професионализъм и петни неговия пост. Въззивният съд оправдава жалбоподателя по отношение на второто твърдение. Фактът, че съдията е бил ученик на жалбоподателя, не го дискредитира по никакъв начин, а изказаният от жалбоподателя възглед, че заради това съдията е трябвало да направи самоотвод, е лично мнение, което не може да доведе до наказателна отговорност, защото не може да бъде доказано. Въззивният съд намалява глобата на жалбоподателя на 2500 лв.

Жалбоподателят, позовавайки се на член 10 от Конвенцията, твърди че осъждането и наказването му нарушават неговото право на свободно изразяване на мнение.

Правото

Намесата в правото на жалбоподателя има правно основание. Тя може да се приеме като опит за защита на доброто име на съдията, срещу когото е било насочено твърдението на жалбоподателя, както и за поддържане на авторитета на съдебната система, следователно и като преследваща законови цели. Съдът обаче приема, че намесата „не е била необходима в едно демократично общество“ за постигане на тези цели.

ЕСПЧ посочва, че дейността на съдилищата, чиято роля е да гарантират справедлив процес и имат основна роля в една държава с върховенство на правото, изисква обществено доверие и поради това следва да бъде защитена от неоснователни нападки. Критиките срещу съдилищата не трябва да надхвърлят определени граници като по-конкретно трябва да се прави ясно разграничение между критика и обида.

Съдът отдава значение и на следния фактор – наказанията, наложени във връзка с твърденията на обвиняемия или неговия адвокат в хода на наказателно производство, също могат да засегнат и правото на справедлив процес, като разколебят обвиняемия и неговия адвокат да използват активна защита.

В случая на жалбоподателя не може да се твърди, че използваните от него думи представляват по-скоро обида, отколкото критика. Обвинението не е общо, а е насочено към представянето на съдията в производството срещу него. Жалбоподателят посочва фактическите основания за своите резерви относно безпристрастността на съдията, които впоследствие са напълно потвърдени от въззивната инстанция. Съдилищата, които са разглеждали делото за клевета, не коментират този въпрос.

Твърдението на жалбоподателя, изразено в писмена жалба срещу присъдата му, не е правено обществено достояние по никакъв начин. Не може да се твърди също, че е могло да се отрази сериозно върху професионалната репутация на съдията.

ЕСПЧ отбелязва също, че жалбоподателят не е адвокат и спрямо него не важат специалните „задължения и отговорности“ на адвокатите при упражняването на правото на свободно изказване на мнение. Въпреки това жалбоподателят е трябвало да понесе сериозни последици за своите твърдения.

С оглед изложените съображения Съдът заключава, че присъдата за клевета на жалбоподателя представлява несъразмерна намеса в правото му на свободно изразяване на мнение и следователно е налице нарушение на член 10 от Конвенцията.

ЕСПЧ присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3500 евро.

➤ „Е.С. срещу Румъния и България“
жалба № 60281/11

Решение от 19.07.2016 г.⁵

Нарушение на член 8 от Конвенцията по отношение на Румъния относно производството за родителски права (шест на един гласа)

Няма нарушение на член 8 от Конвенцията по отношение на Румъния относно производството по Хагската конвенция

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията по отношение на България

*Жалбоподателката твърди намеса в семейния живот поради незадоволителната реакция на ответните държави след отвлечането на дъщеря ѝ и незаконното ѝ задържане в България от нейните баба и дядо по бащина линия. По отношение на Румъния Съдът, с шест на един гласа, намира, че е налице нарушение на член 8 с оглед продължителността на производството за родителски права. По отношение на България Съдът постановява, че е налице нарушение на член 8 с оглед продължителността на производството за признаване на окончателното румънско решение за родителските права. Съдът подчертава, че неговото заключение **не засяга** каквото и да е потенциално последващо решение на български съдилища за това какво е в най-добрия интерес на детето и **не следва** да се тълкува като предполагащо, че българските власти трябва да предприемат стъпки, за да разпоредят връщане на детето в Румъния.*

Фактите и оплакванията

Жалбата е подадена от румънската гражданка Е.С. През 2004 г. в Испания жалбоподателката ражда момиче. Бащата Р.Е.Н. е български гражданин. През 2008 г. двойката се разделя. През втората половина на 2008 г. жалбоподателката се връща с дъщеря си в Румъния с цел

⁵ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164917>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/15107> – превод на български език

кратък престой при бабата и дядото по майчина линия. Впоследствие Е.С. се връща в Испания да работи, а детето остава в Румъния.

На 4 ноември 2008 г. бабата и дядото на детето по бащина линия го посещават в Румъния. Със съгласието на бабата по майчина линия, те тръгват с детето за сладолед в града като всъщност се връщат в България без знанието или съгласието на жалбоподателката или семейството ѝ. Детето живее в България със своите баба и дядо по бащина линия и досега.

На 29 юли 2008 г. жалбоподателката предявява пред румънския съд иск за предоставяне на пълни родителски права. На 21 ноември 2008 г. жалбоподателката информира съда, че дъщеря ѝ е отвлечена от нейните баба и дядо по бащина линия. На 30 януари 2009 г. Районният съд присъжда пълните родителски права над детето на жалбоподателката. Неговото решение бива отменено от горната инстанция с мотива, че Р.Е.Н. не е бил законно призован. При второто разглеждане на делото, районният съд отново присъжда родителските права на Е.С. с решение от 11 ноември 2010 г.

На 21 октомври 2011 г. Окръжният съд предоставя родителските права на бащата на основание, че детето вече се е интегрирало в средата си в България. Апелативният съд на 9 януари 2012 г. обаче отменя това решение и потвърждава решението на първоинстанционния съд. Искането на жалбоподателката за временни родителски права над дъщеря ѝ в очакване на резултата от описаното производство бива отхвърлено на 26 юли 2011 г.

На 14 май 2009 г. Окръжен съд – Пазарджик уважил молбата на Е.С. за признаване на решението на първоинстанционния румънски съд от 30 януари 2009 г. Заповед за принудително изпълнение била издадена на 20 юли 2010 г. Опитите за изпълнение на решението били неуспешни, а през 2011 г. изпълнителното производство е спряно след като Р.Е.Н. поискал възобновяване на производството за признаване на румънското решение за родителски права.

През 2012 г. Окръжен съд – Пазарджик по искане на Е.С. признава решението на румънския първоинстанционен съд от 11 ноември 2010 г. (станало окончателно на 9 януари 2012 г.) и позволява неговото изпълнение в България. Софийският апелативен съд потвърждава разпореждането на Окръжния съд. С окончателен акт от 15 май 2014 г. ВКС отхвърля касационната жалба на Р.Е.Н. Жалбоподателката инициирала ново изпълнително производство, което бива спряно през юли 2014 г. с оглед факта, че Р.Е.Н. междуременно завежда производство в България за промяна на родителските права по отношение на детето, а освен това внезапна промяна в средата на детето не би била в негов интерес.

През 2011 г. по съвет на румънското министерство на правосъдието, Е.С. инициира производство по Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца за връщане на дъщеря ѝ. Румънското министерство на правосъдието допълнително уведомява жалбоподателката, че тя може да поиска връщането на детето си или при условията на Хагската конвенция, или при условията на регламентът Брюксел IIa. Българските власти отказват молбата ѝ, тъй като Хагската конвенция не е влязла в сила между

Румъния и България, а следователно Регламент Брюксел IIa също не е приложим, тъй като той не трябва да се прилага извън обхвата на Хагската конвенция.

Позовавайки се на член 8 (право на зачитане на семейния живот) от Конвенцията жалбоподателката се оплаква от скъсване на семейните ѝ връзки с нейната дъщеря, причинено от липсата на бърза реакция от страна на румънските и българските власти по отношение на връщането на детето, продължителността на производството за родителски права в Румъния, както и от производството по прилагането на нейните родителски права над детето.

Правото Жалбата срещу Румъния се състои от два аспекта – продължителността на производството за родителски права и ефективността на производството за връщане на детето, образувано по силата на международни механизми.

Производството за родителски права, което приключва в полза на жалбоподателката, е продължило три години и шест месеца. Съдът признава, че въпросите за родителски права са от много чувствително естество и трябва да бъдат внимателно преценени, така че да се осигурят най-добрите интереси на детето. Независимо от сериозността на проблема, оставянето на такива въпроси нерешени за продължителен период от време не може да бъде оправдано. В случая жалбоподателката и детето ѝ са лишени от какъвто и да е контакт заради отвлечането му от родителите на бащата и извеждането му от румънска територия. Въпреки че са уведомени своевременно за тази ситуация, румънските власти не предприемат действия нито да се справят с този въпрос, нито поне да ускорят производството, за да се осигури решение по спора.

Поради тези причини, като се има предвид относителната липса на сложност в случая, високия залог в производството, съответните нагласи на страните и отношението на съдилищата, **Съдът намира с шест на един глас, че е налице нарушение на член 8 от Конвенцията по отношение на правото на жалбоподателката на зачитане на семейния ѝ живот, що се отнася до продължителността на производството.**

По втория аспект на жалбата срещу Румъния, ЕСПЧ отбелязва, че детето е отведено от Румъния през 2008 г. Едва през юли 2011 г. жалбоподателката търси помощ от министерството на правосъдието за осигуряване на връщането му и подава молба за временни мерки до съда. ЕСПЧ посочва, че след като въпросът е отнесен до тях, румънските власти незабавно подпомагат Е.С. в опитите ѝ детето да бъде върнато, доколкото въпросите са доведени до знанието им и попадат в рамките на тяхната компетентност. Следователно **не е налице нарушение на член 8 от Конвенцията в това отношение.**

По отношение на оплакванията срещу България ЕСПЧ отбелязва, че жалбоподателката се обръща към българските власти няколко пъти. Съдът приема, че българските власти могат да бъдат държани отговорни за изпълнението на решението за родителски права едва

след 9 януари 2012 г., когато приключва производството пред румънските съдилища.

ЕСПЧ намира, че не следва да се произнася коя процедура (дали по Регламент Брюксел IIa или признаване на окончателното решение на румънския съд съгласно разпоредбите на ГПК) българските власти е трябвало да следват, за да улеснят събирането на жалбоподателката и детето ѝ в съответствие с положителните им задължения съгласно член 8 от Конвенцията. Той счита обаче, че съответните български власти е трябвало да вземат решение – по отношение на връщането на детето или по отношение на искането за признаване и изпълнение на окончателното румънско решение за родителски права – бързо, за да се осигури ефективно спазване на правата на жалбоподателката по Конвенцията.

Въпросът относно признаване на румънското решение по делото за родителските права е решен в полза на Е.С. едва на 15 май 2014 г. Въпреки че признаването позволява на жалбоподателката да започне изпълнително производство, то е постановено повече от две години след като решението на румънския съд е станало изпълнимо. Според ЕСПЧ българските съдилища е трябвало да действат с изключителна грижа и производството по признаване в България е трябвало да се проведе много по-бързо, отколкото това е станало.

Забавянето, което настъпва в резултат на времето, необходимо на българските съдилища да вземат решение относно искането за признаване и изпълнение на окончателното румънско решение за родителски права, е достатъчно за **Съда да заключи, че е налице нарушение на член 8 от Конвенцията.**

Съдът подчертава, че неговото заключение не засяга каквото и да е потенциално последващо решение на компетентните български съдилища за това какво е в най-добрия интерес на детето, като се има предвид времето, което е изтекло, откакто детето започва да живее в България. Съдът отбелязва също, че настоящото решение по никакъв начин не следва да се тълкува като предполагащо, че българските власти трябва да предприемат стъпки, за да разпоредят връщане на детето в Румъния.

➤ **„Димитрови срещу България“**
жалба № 12655/09

Решение за определяне на справедливо обезщетение от 21.07.2016 г.⁶

Фактите Делото е свързано с отнемането в полза на държавата на имущество на жалбоподателите по реда на Глава трета от Закона за собствеността на гражданите (отм.) (ЗСГ). През 2001 г. окръжната прокуратура започнала процедура срещу тях по реда на Глава трета от ЗСГ. Проверявани са

⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164956>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/15077> – превод на български език

доходите им между 1991 и 2001 г., а през 2002 г. производството било прекратено. На по-късна дата отново било образувано производство относно доходите им за същия период. През 2004 г. окръжната прокуратура предявила иск срещу жалбоподателите за отнемането на два апартамента, офис, земя, вила и кола. В полза на държавата били отнети апартаментите, офиса и земята, а през 2010 г. жалбоподателите били задължени да платят на държавата стойността на вилата и колата, които били прехвърлени на трети лица по време на производството.

Правото С решение, постановено на 3 март 2015 г. („основното решение“), Съдът приема, че държавата-ответник несправедливо е конфискувала собственост на жалбоподателите в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността).

На основание чл. 41 (справедливо обезщетение) от Конвенцията жалбоподателите претендират на първо място актуалната стойност на своите конфискувани имоти. Те постоянно са заявявали, че не желаят възстановяване на въпросните имоти, тъй като по-конкретно тези в София не са били поддържани и са в лошо състояние.

Жалбоподателите представят докладите на експерт, назначен в националното съдебно производство, с което е разпоредена конфискацията, оценяващи към 2005 г. стойността на апартамента във Варна на 71 800 лв. (приблизително 36 820 евро), а стойността на апартамента, офиса и гаража в София на 601 400 лв. (308 410 евро). Те претендират и сумата, която трябвало да платят за вилата и автомобила като представят доказателства за платени от тях на държавата 178 815 лв. (91 230 евро), включително 14 019,34 лв. (7 150 евро) за съдебни такси и други разходи.

С оглед обстоятелствата в настоящия случай и предвид факта, че жалбоподателите не са претендирали *restitutio in integrum*, ЕСПЧ приема, че държавата-ответник трябва да им плати парично обезщетение, разумно отговарящо на пазарната стойност на техните конфискувани имоти.

Въз основа на вече посочената оценка на въпросната собственост, отразена в докладите от 2005 г., изготвени в рамките на националното съдебно производство, ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите 36 820 евро за апартамента във Варна, 308 410 евро за имотите в София, както и 84 080 евро – сумата, платена от тях за стойността на имотите, които са били прехвърлени на трети лица преди конфискацията. Съдът им присъжда и 500 евро за разходи и разноски.

➤ „Шахънов и Полфрийман срещу България“

Решение от 21.07.2016 г.⁷

Нарушение на член 10 от Конвенцията

Делото касае оплаквания относно дисциплинарните наказания, наложени на жалбоподателите, поради отправени от тях оплаквания срещу служители на затворите, където те са настанени. ЕСПЧ намира, че е налице нарушение на член 10 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

Г-н Шахънов изтърпява доживотна присъда в затвора в гр. Пловдив. На 24 октомври 2011 г. той подал две жалби до министъра на правосъдието. В тях посочвал, че затворникът Х заплашва и смущава останалите лишени от свобода, хвали се, че двама служители в затвора са негови роднини и планира да избяга с тяхна помощ. При извършената проверка по жалбите не били установени семейни отношения или неправомерни контакти между Х и който и да е от служителите в затвора или риск за жалбоподателя.

На 29 ноември 2011 г. директорът на затвора в гр. Пловдив разпоредил г-н Шахънов да бъде настанен в наказателна килия за десет дни поради отправяне на клеветнически изявления и неверни твърдения срещу служители на затвора в нарушение на чл. 100, ал. 2, т. 7 от ЗИНС. Заповедта била потвърдена от Районен съд – гр. Пловдив.

Съгласно посочената разпоредба в сила между юни 2009 г. и края на 2012 г., отправянето на клеветнически изявления или неверни твърдения срещу служители на затвора или други лишени от свобода представлявало дисциплинарно нарушение.

Г-н Полфрийман изтърпява присъда от двадесет години лишаване от свобода в затвора в гр. София. На 24 май 2012 г. той сигнализирал директора на затвора, че надзирателите са се държали грубо и невъзпитано с посетителите от предходния ден, както и че са откраднали техни вещи.

Със заповед от 12 юни 2012 г. директорът на затвора в гр. София обявява, че проверката, извършена по жалбата не е установила описаните нередности и следователно г-н Полфрийман е действал в противоречие с чл. 100, ал. 2, т. 7 от ЗИНС. Жалбоподателят бил наказан с лишаване от правото да получава хранителни пратки извън затвора в продължение на три месеца.

Г-н Полфрийман обжалвал пред директора на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ и пред съда посочената заповед. Директорът на ГД „ИН“ отхвърлил жалбата му, а Софийският районен съд приел, че посочената заповед не подлежи на съдебен контрол.

⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164963>

<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/15038> – превод на български език

Пред ЕСПЧ двамата жалбоподатели повдигат оплаквания по член 8 и член 10 от Конвенцията.

Правото ЕСПЧ приема, че наложените наказания представляват намеса в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване, защитено по член 10 от Конвенцията. Тази намеса има правно основание и приложимият закон е бил достъпен и предвидим. Намесите са преследвали легитимна цел – защита на репутацията и правата на затворническите служители.

Основният въпрос, който Съдът преценява е дали намесите са били „необходими в едно демократично общество“ за постигане на преследваната цел. За да отговори на този въпрос, Съдът оценява пропорционалността на намесата като разглежда естеството на жалбите и начина на тяхното подаване, контекста, в който те са направени, степента, в която засягат длъжностните лица, и тежестта на санкциите, наложени на жалбоподателите.

Съдът отбелязва, че използваният от жалбоподателите език не е бил груб, злонамерен или неуместен. Изявленията, също така не са направени публично, нито извън подходящия ред за подаване на жалба. Следователно отрицателното им въздействие върху репутацията на служителите, ако има такова, е доста ограничено.

Жалбоподателите са подали оплакванията, упражнявайки възможността в едно демократично общество, управлявано при върховенство на правото, да се докладва твърдяна нередност в поведението на длъжностно лице на орган, компетентен да разгледа такъв проблем. Не може да се разглежда като неправомерно засягане на репутацията на длъжностните лица фактът, че оплакванията са довели до извършването на проверки. Съдът посочва, че възможността за докладване на предполагаеми нередности и подаване на жалби срещу държавни служители придобива още по-голяма важност в случая на лица, под контрола на властите, като например затворниците.

Съдът взема предвид и тежките наказания, наложени на жалбоподателите.

С оглед изложеното ЕСПЧ постановява, че има нарушение на член 10 от Конвенцията. Съдът приема, че не е необходимо да се разглежда отделно оплакването по член 8 от Конвенцията.

ЕСПЧ обявява за явно необосновано оплакването на г-н Шахънов, че властите са проверявали неговата кореспонденция, позовавайки се на изводите си в решението по делото *„Харакчиев и Толумов срещу България“*. При липса на доказателства за противното, правната рамка след февруари 2010 г. не предполага кореспонденцията да се проверява освен физически за забранени предмети.

Съдът присъжда на първия жалбоподател обезщетение за неимуществени вреди в размер на 5500 евро, както и 1500 евро за разходи и разноски. На втория жалбоподател ЕСПЧ присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3500 евро.

➤ „Кулински и Събев срещу
България“
жалба № 63849/09

Решение от 21.07.2016 г.⁸

Нарушение на член 3 от Протокол № 1 към
Конвенцията

Няма нарушение на член 13 от Конвенцията

Съдът намира нарушение на член 3 от Протокол № 1 в резултат на това, че по силата на чл. 42, ал. 1 от Конституция на Република България и съответните разпоредби на изборното законодателство, жалбоподателите са били лишени от право на глас по време на изтърпяване на наказания лишаване от свобода.

Фактите и оплакванията Първият жалбоподател изтърпявал наказание лишаване от свобода в период 6 ноември 2008 г. – 30 декември 2009 г. в Софийския затвор, а вторият жалбоподател изтърпява наказание доживотен затвор. И двамата не са гласували на изборите за Европейски парламент, проведени на 7 юни 2009 г., както и на парламентарните избори на 5 юли 2009 г. Впоследствие на втория жалбоподател не е позволено да гласува на изборите, проведени на 12 май 2013 г. и 5 октомври 2014 г. за български парламент, нито на изборите за Европейски парламент на 25 май 2014 г.

И двамата жалбоподатели се оплакват, позовавайки се на чл. 3 (право на свободни избори) от Протокол № 1 към Конвенцията, че отнемането на правото им на глас на основание осъждането им на лишаване от свобода, нарушава правото им на участие в избори. Те повдигат оплакване и по член 13 от Конвенцията (право на ефективни правни средства за защита).

Правото Относимите общи принципи относно правото на глас в парламентарни избори са обобщени в делата *Hirst v. the United Kingdom (no. 2)* [GC],)жалба № 74025/01), *Scoppola v. Italy (no. 3)* [GC] (жалба № 126/05) и *Anchugov and Gladkov v. Russia* (жалба № 11157/04). Същността на тези принципи е, че когато отнемане на избирателното право засяга група от хора общо, автоматично и недиференцирано, единствено въз основа на това, че те изтърпяват наказание лишаване от свобода, независимо от срока на

⁸ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164959>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/15040> – превод на български език

наказанието и независимо от естеството или тежестта на техните престъпления и техните индивидуални обстоятелства, то не е съвместимо с член 3 от Протокол № 1.

Съдът посочва, че лишаването на жалбоподателите от правото да гласуват по силата на чл. 42, ал. 1 от Конституцията и съгласно съответните разпоредби на изборното законодателство, представлява намеса в правото им на глас по член 3 от Протокол № 1. ЕСПЧ приема, че намесата е преследвала легитимна цел, а именно спазването на върховенството на правото и повишаване на гражданската отговорност.

ЕСПЧ обаче не счита, че въпросните ограничения са пропорционални на преследваните цели. Съдът отбелязва, че жалбоподателите са били лишени от право на глас в резултат на обща забрана за гласуване, която се прилага за всички осъдени лица, изтърпяващи ефективно наказанието лишаване от свобода. ЕСПЧ подчертава, че лишаването от избиращото право без *ad hoc* съдебно решение само по себе си не поражда нарушение на член 3 от Протокол № 1. С оглед зачитане на правата, гарантирани от тази разпоредба, държавите могат да решат дали да предоставят на съдилищата да определят пропорционалността на мярка, която ограничава избиращото право на лишените от свобода, или да приемат законови разпоредби, определящи обстоятелствата, при които следва да се прилага такава мярка. За разлика от положението по делото *Scoppola (no. 3)*, където законът предвижда забрана за гласуване само по отношение на лица, осъдени на лишаване от свобода за срок от три или повече години, разглежданите по настоящото дело конституционни и законови разпоредби не регулират забраната за гласуване спрямо обстоятелствата на конкретния случай, тежестта на нарушението или поведението на нарушителя.

С оглед изложените съображения ЕСПЧ намира нарушение на член 3 от Протокол № 1 по отношение на жалбоподателите във връзка с посочените по-горе избори.

Жалбоподателите твърдят още, че в нарушение на член 13 от Конвенцията не са имали на разположение ефективни правни средства за защита във връзка с оплакванията им по член 3 от Протокол № 1. ЕСПЧ припомня, че член 13 не достига дотам, че да гарантира средство за защита, позволяващо законите на държавата да бъдат оспорвани пред национален орган на основание, че са в противоречие с Конвенцията или с еквивалентни вътрешни правни норми. В настоящия случай Съдът е констатирал нарушение на член 3 от Протокол № 1 в резултат на това, че жалбоподателите са били лишени от право на глас по силата на чл. 42, ал. 1 от Конституцията на Република България и съответните разпоредби на изборното законодателство. Съдът заключава, че не е налице нарушение на член 13 от Конвенцията.

ЕСПЧ приема, че установяването на нарушение представлява достатъчно справедливо обезщетение в конкретния случай за каквито и да било неимуществени вреди, претърпени от жалбоподателите. Съдът им присъжда 2727 евро за разходи и разноски.

➤ „Миряна Петрова срещу
България“
жалба № 57148/08

Решение от 21.07.2016 г.⁹

Нарушение на член 6 §1 от Конвенцията

Жалбоподателката се оплаква, че не е могла ефективно да оспори отказа за предоставяне на разрешение за достъп до класифицирана информация, въз основа на който е освободена от заеманата длъжност в Националната служба за сигурност. ЕСПЧ приема, че жалбоподателката е била лишена от достъп до съд в нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

**Фактите и
оплакванията**

Жалбоподателката е работила в Националната служба за сигурност като системен оператор от 1981 г. и е имала разрешение за достъп до класифицирана информация. Съгласно длъжностната ѝ характеристика, притежанието на разрешение за достъп е предпоставка за заемане на длъжността.

На 30 април 2002 г. е обнародван Законът за защита на класифицираната информация и в него е предвидено, че ръководителите на организационните единици, в които работят лица с допуск и чиито длъжности изискват те да имат достъп до класифицирана информация, са длъжни да поискат издаване на разрешения за достъп в съответствие с изискванията на закона. Неспазването на това задължение води до прекратяване действието на вече издадените допуски.

На 3 юни 2003 г. директорът на Национална служба за сигурност отказал на жалбоподателката достъп до класифицирана информация. Държавната комисия по сигурността на информацията с решение от 5 февруари 2004 г. потвърдила отказа. Впоследствие жалбоподателката била уволнена.

Г-жа Петрова обжалвала освобождаването ѝ от заеманата длъжност. С решение от 11 май 2005 г. Софийски районен съд отхвърля оплакванията на жалбоподателката, обосновавайки се, че отказът на директора на Националната служба за сигурност да предостави разрешение за достъп е окончателен и валиден административен акт и той прави освобождаването ѝ неизбежно. СРС допълва, че отказът не подлежи на съдебен контрол и следователно съдът не е компетентен да разгледа в рамките на процедурата по оспорване на освобождаване от длъжност каквито и да било материални или процедурни въпроси,

⁹ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164954>
<http://humanrights.bg/Contents/Item/Display/15165> – превод на български език

свързани с неговата законосъобразност. Въззивната и касационната инстанция потвърждават изводите на първоинстанционния съд.

Пред ЕСПЧ жалбоподателката, позовавайки се на член 6 §1 от Конвенцията се оплаква, че не е могла ефективно да оспори отказа за предоставяне на разрешение за достъп до класифицирана информация, въз основа на който била освободена от длъжност.

Правото ЕСПЧ отбелязва, че не може да определи дали освобождаването на жалбоподателката от поста ѝ е законосъобразно и заключенията на националните съдилища са правилни. Неговата задача е да провери дали производството пред тези съдилища е в съответствие с изискванията на член 6 §1 от Конвенцията.

Една от гаранциите на посочената разпоредба е, че „съдът“, който разглежда делото, трябва да е компетентен да разгледа всички фактически и правни въпроси, от значение за спора. В настоящия случай, директорът на Националната служба за сигурност е бил длъжен да освободи жалбоподателката като се има предвид, че тя вече не притежава разрешение за достъп, което е необходимо условие за изпълняване на нейните задължения. Законосъобразността на освобождаването на жалбоподателката от поста ѝ е изцяло предопределена от това, че ѝ е отказан достъп до класифицирана информация.

Въпреки че този отказ е направил уволнението на жалбоподателката неизбежно, в нито един етап от производството по оспорване на уволнението, съдилищата не са разглеждали дали е съществувало основание да бъде отказано издаването на разрешение за достъп до класифицирана информация. Националните съдилища приемат, че са обвързани от отказа и техният извод е в съответствие с приложимото законодателство. ЕСПЧ обаче намира, че по този начин съдилищата са отказали да упражнят независим контрол по въпрос, който е от съществено значение за решаването на делото и сами са се лишили от компетентност да разгледат спора. Така оплакванията на жалбоподателката не са могли да бъдат решени по същество от съдилищата. Освен това самото решение за отказ за предоставяне на достъп до класифицирана информация не е подлежало на пряк съдебен контрол.

С оглед изложеното ЕСПЧ намира, че е налице нарушение на член 6 §1 от Конвенцията. Съдът посочва, че най-подходящата форма на обезщетение в случаите, когато жалбоподател не е имал достъп до съд в нарушение на член 6 §1 от Конвенцията, като правило, е своевременно възобновяване на производството и повторно разглеждане на делото в съответствие с всички изисквания на справедливия процес.

Съдът присъжда на жалбоподателката обезщетение за неимуществени вреди в размер на 2400 евро, както и 2000 евро за разходи и разноски.

➤ „Томов и Николова срещу
България“
жалба № 50506/09

Решение от 21.07.2016 г.¹⁰

**Нарушение на член 1 от Протокол № 1 към
Конвенцията**

Жалбоподателите се оплакват, че са били несправедливо лишени от правото си на собственост върху земеделска земя след като предявения от тях ревандикационен иск бил отхвърлен въз основа на чл. 10, ал. 13 от ЗСПЗЗ. ЕСПЧ намира, че жалбоподателите са били лишени от собствеността си в нарушение на принципа на правна сигурност и без да получат каквото и да е обезщетение.

**Фактите и
оплакванията**

През февруари 1993 г. жалбоподателите, които тогава били съпрузи, купили парцел от 1000 кв. м. в с. Кранево. Продавачът придобил имота през 1967 г. от земеделска кооперация.

Собствеността на жалбоподателите остава необезпокоявана до 2003 г., когато други лица влизат във владение на имота. Тогава жалбоподателите разбират, че земята е колективизирана след 1945 г. и наследниците на първоначалния собственик са провели процедура по реда на ЗСПЗЗ като със съдебно решение от 1995 г. и с решение на поземлената комисия от 1996 г. собствеността им е била реституирана. След това те предоставили терена на третите лица, влезли във владение на имота.

На неустановена дата през 2003 г. жалбоподателите предявили ревандикационен иск срещу тези лица. Районен съд – Балчик отхвърля иска им, позовавайки се на разпоредбата на чл. 10, ал. 13 от ЗСПЗЗ. Съдът приема, че при наличие на конкуренция в двете претенции към една и съща земя законът дава предимство на реституираните собственици. С окончателно решение от 12 декември 2008 г. ВКС отхвърля ревандикационния иск.

Позовавайки се на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността) жалбоподателите се оплакват, че са били несправедливо лишени от собствеността си.

Правото

ЕСПЧ припомня, че е разглеждал оплаквания относно ефекта на реституцията върху трети лица в редица дела срещу България, най-значимото от които „Великови и други срещу България“ (жалби № № 43278/98,

¹⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164957>

45437/99, 48014/99, 48380/99, 51362/99, 53367/99, 60036/00, 73465/01 и 194/02). Тези дела се отнасят до прилагането на различно законодателство, което е прието през 1992 г. и е приложимо към градски имоти, особено жилища. Жалбоподателите пред Съда са третите страни, чиито имоти са били отнети, за да се удовлетворят реституционните претенции на бившите собственици.

Настоящият случай е първият, в който Съдът разглежда оплаквания относно подобна ситуация, възникнала по ЗСПЗЗ. ЕСПЧ приема, че в случая има държавна намеса в правата на собственост на жалбоподателите. Те губят собствеността върху въпросния парцел след приемането на реституционното законодателство и последващото му прилагане от националните съдилища. За да бъде съобразено с изискванията на член 1 от Протокол № 1, всяко лишаване от собственост трябва да бъде законосъобразно, в интерес на обществото и да постига справедлив баланс между нуждите на общия интерес на общността и изискванията за защита на основните права на отделния човек.

В групата дела *Великови* Съдът приема, че обезсилването на правото на собственост на жалбоподателите може да се разглежда като обосновано и пропорционално на легитимната цел за възстановяване на справедливостта и върховенството на закона само когато се прилага като изключителна преходна стъпка с кратка продължителност. ЗСПЗЗ е приет през 1991 г., скоро след началото на процеса на политически и икономически преход, но разпоредбата въз основа на която жалбоподателите губят своя имот – чл. 10, ал. 13, е приета едва през 1997 г. Като се позовава на позицията на ВКС, изразена в Тълкувателно решение от 25 юни 1996 г., ЕСПЧ намира, че преди приемането на чл. 10, ал. 13 не може да се счита, че ЗСПЗЗ дава каквито и да било валидни основания за реституиране на парцели, които междувременно са били предоставени на частни лица. Ето защо тази мярка не може да се разглежда като „изключителна“. Освен това възможността бившите собственици да оспорват правото на собственост на частни лица върху земеделска земя въз основа на чл. 10, ал. 13 от ЗСПЗЗ определено не е ограничена във времето. В конкретния случай наследниците на първоначалния собственик получават благоприятни за тях решения за реституция през 1995 г. и 1996 г., но едва през 2003 г. лицата, на които те прехвърлят земята, влизат в нейно владение.

Също така, за разлика от делата от групата *Великови*, където собствениците преди национализацията на апартаментите на жалбоподателите трябва да покажат дефект в титула им за собственост, в чл. 10, ал. 13 от ЗСПЗЗ няма подобно изискване.

Въз основа на тези съображения, ЕСПЧ приема, че отнемането на собствеността на жалбоподателите във въпросния случай нарушава принципа на правната сигурност. Освен това жалбоподателите не са получили каквото и да било обезщетение. Според ЕСПЧ това означава, че мярката е непропорционална. Следователно е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите обезщетение за имуществени вреди в размер на 29 000 евро, обезщетение за неимуществени вреди в размер на 1000 евро за всеки от тях, както и 2800 евро за разходи и разноски.

